

El document del mes

HUERTAS CARRASCO, Manuel; “Porvenir Militar del puerto de los Alfaques”; 1928

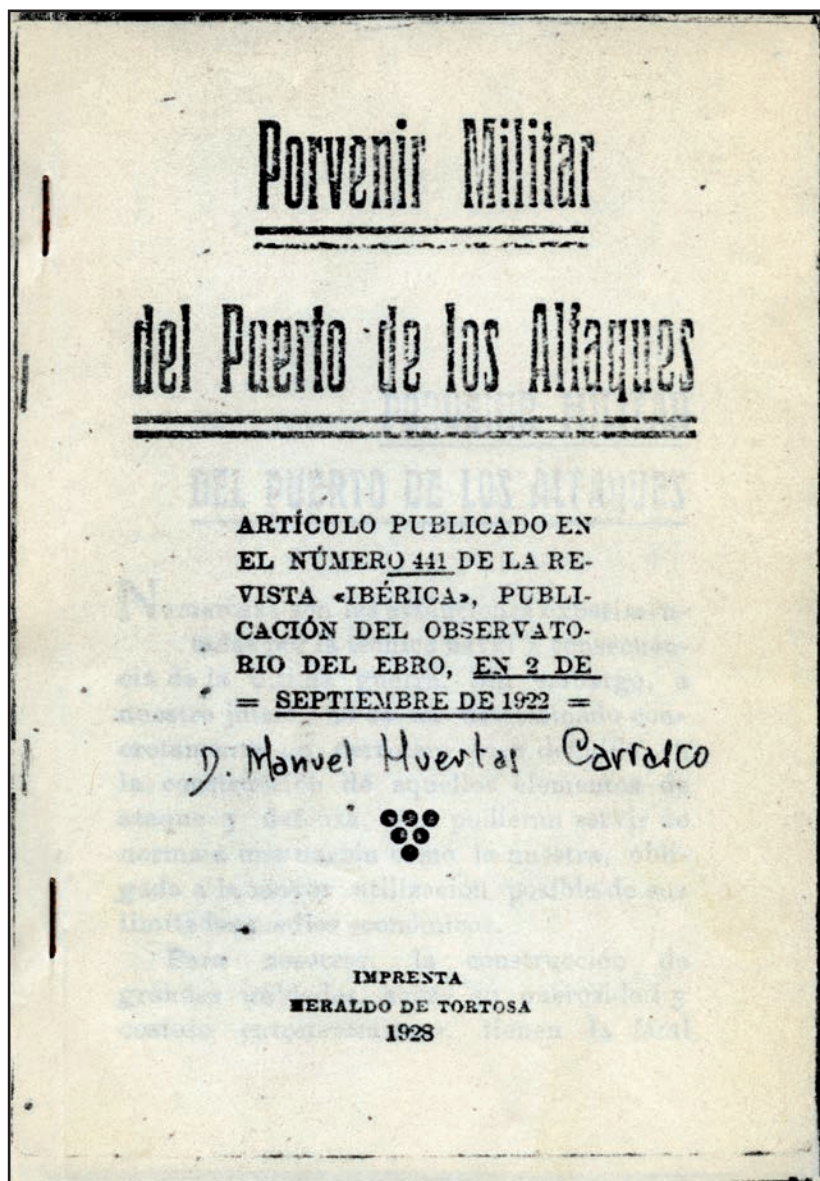
JORDI ENFEDAQUE I NOVELL
SERVEI D'ARXIU MUNICIPAL

Dins del quadre de fons de l'Arxiu Municipal existeix una col·lecció de documents de diferent procedència que s'han organitzat com a fons de complement. Aquest fons inclou reproduccions de documents d'altres arxius referents a la Ràpita, llibres i revistes, treballs originals i còpies d'articles o obres publicades.

La recopilació de gran part d'aquests materials l'hem d'agrair a aquells treballadors municipals que van tenir cura de rebre, localitzar i identificar molts d'aquests documents, normalment fotocòpies d'originals. Potser, a dia d'avui, ens pot sobtar molt aquesta dèria, ja que la xarxa ens permet saber de l'existència, com a mínim, d'aquests treballs. Però en el moment en que s'agrupa gran part d'aquesta documentació, no fer una fotocòpia podia ser sinònim de perdre la pista a dades d'interès sobre la Ràpita i el seu entorn.

És el cas del nostre document del mes, una còpia d'un opuscle “*editado y repartido por el Ayuntamiento de San Carlos de la Ràpita en Mayo de 1928 con motivo de la arribada y estancia en el Puerto de los Alfaques de varias escuadrillas aéreas italianas al mando del General De Pinedo con un total de 58 aparatos*”. Un opuscle del qual es desconeix si es guarda cap còpia en cap lloc més¹.

La fotocòpia, grapada i retallada seguint les mides de l'original, reproduïen un treball publicat a la revista *Ibérica* per Manuel Huertas Carrasco el 2 de setembre de 1922². En aquest article, l'autor presenta

Portada de l'opuscle del 1928 que inclou l'article de Manuel Huertas carrasco.

els ràpids canvis en la marina militar que estan duent les grans potències des de la I Guerra Mundial i com, en pocs anys, han quedat obsoletes propostes que semblaven del tot imprescindibles³. Davant de les diverses solucions adoptades, l'autor parla de la necessitat de poder defensar-se de

possibles atacs i es decanta per una solució que doni un ferm protagonisme a l'aviació. Una aviació que es nodriria de la mà de la marina i que necessitaria de “bases aeronavales”.

I quin lloc millor que la badia dels Alfaques per implantar una base? Un port natural, amb gran capacitat,

proper al port militar de Maó i amb la possibilitat de ser defensat amb bateries antiaèries des del Montsià i la Guardiola. La raó de l'article de Manuel Huertas és cridar l'atenció del Ministeri de marina per a que prengui en consideració un projecte que no necessita de grans inversions, fora de les defensives i de suport als avions. I que hauria d'anar acompanyat de la finalització del ferrocarril de Vall de Zafan.

La publicació de l'opuscle ens presenta un gran esdeveniment que havia de ser aprofitat per l'Ajuntament per demanar aquesta inversió. Durant el maig de 1928, l'aviació italiana va realitzar des d'Orbetello (Roma), i passant per Elmias (Sardenya), Pollensa, los Alcázares, el Port dels Alfacs, per després retornar a Orbetello fent escala a Berre (Marsella), unes maniobres amb 58 hidroavions del tipus *Saboia Wi Saboia 55* comandats pel reconegut general De Pinedo⁴.

El dia 31 de maig d'aquell 1928 els hidroavions italians visiten la Ràpita i a la premsa en fa un gran ressò, compartint també la reclamació d'un port aeronaval al port del Alfacs⁵. Estem davant d'un fet molt important: més de 500 vehicles fan cap a la Ràpita per veure l'esdeveniment i amb un ambient de festa major als carrers, amb les balconades engalanades, la presència d'una banda de música i tot un seguit d'autoritats civils, militars i religioses⁶. A banda, també assisteixen el ministre italià d'Aeronàutica (i general de la milícia feixista), el general Balbo i el general Armani, que es va traslladar en vehicle des de Barcelona.

La rebuda va incloure també un arc de triomf a l'esplanada del port amb els lemes: "A la Aeronàutica italiana, San Carlos" i "Aeronautas italianos, San Carlos se honra con vuestra visita". La participació també del buc portaavions "Dédalo"⁷ i diversos hidroavions de la mateixa embarcació i de la base naval de Bar-

celona. I l'aplaudiment de la gentada que des del varador va veure arribar l'esquadra italiana. Un cop saludats per les autoritats, els aviadors, conjuntament amb aquests van dirigir-se al local de la *Unión Patriótica* on van gaudir d'un banquet.

Tota la comitiva (aviadors, autoritats i periodistes⁸) va passar la nit a la Ràpita dormint en cases particulars. Així, el general Balbo "se hospedó en el domicilio de los señores de Canisio" i el general De Pinedo "en el del señor Querol"⁹. Al dia següent, a dos quarts de vuit del matí, els avions van seguir la seva ruta a Berre, també acomiadats per una gentada¹⁰.

Siguem conscients que estem davant d'un gran esdeveniment. N'és una prova la gran cobertura periòdica amb un servei extraordinari de l'"*Associació de la Premsa de Tortosa per als periodistes de Barcelona i de fora*" i el ball de xifres d'assistència¹¹. També el col·lapse a les carreteres, l'augment de dotacions de la Guàrdia Civil, el quarter general muntat per la Creu Roja proper a la Ràpita, els hostals i les fondes desbordades i, tot, mentre que els carrers ben il·luminats eren l'escenari de concerts, balls, castells de focs, etc.

I ho deixem aquí, perquè encara podríem seguir estirant del fil dels 16 petits fulls grapats (18,5 cm x 12,5 cm) que algun treballador de l'ajuntament va fotocopiar i va guardar ara ja fa un grapat d'anys. Algú s'anima a saber-ne més?

1 Tant la revista *Ibèrica* al 1922, com a *Vida Tortosina* l'any 1928, es reproduïen l'article que inclou l'opuscle. Però el portal ARCA (Arxiu de Revistes Antigues Catalanes) només permet la consulta en línia dels números de 1913 a 1920 d'*Ibèrica* (una revista de contingut científic que en aquells moments s'editava a Tortosa per part de l'Observatori de l'Ebre) i no hem sabut trobar l'original que inclou la segona revista.

2 També podem trobar una ressenya

realitzada per "The Reader" recollida als n.ºs 286 i 287 de la revista mensual *Nuestro Tiempo* d'octubre i novembre de 1922, pàg. 163-164.

3 L'autor posa com a exemple el projecte per a fer una base de torpediners a Tortosa el 1915 que recull també la revista *Iberica* en el seu número 99 del 20 de novembre de 2015.

4 *La Vanguardia* del 26 de maig de 1928. Pàg. 6.

5 *Revista Ràpita*, juny de 1976. En les pàgines 27 a la 31 es reproduïen els articles i fotografies de la revista *Vida Tortosina* del 14 de juny de 1928 parlant de la visita dels hidroavions. *Vida Tortosina* també reproduïx el text de Manuel Huertas. Cal dir que la revista *Ràpita* inicia la reproducció dient que "Amb el dia de FRANCO han estat les dues més extraordinàries d'afluència de públic a SANT CARLES i potser aquests dels HIDROS més encara".

6 A *La Vanguardia* de l'1 de juny de 1928 a les pàgines 21 i 22 reconeixen autoritats com el capità general de la regió (general Barrera), el governador civil de Tarragona (Maximiliano Soler), l'alcalde de Tortosa (Sr. Bau), el director de l'Observatori de l'Ebre (Pare Rodés) i el Bisbe de Tortosa (doctor Bilbao).

7 Segons *La Vanguardia* del 10 de maig de 1928, pàg. 6, el buc portaavions "Dédalo" va fer tasques de preparació de la visita tant d'avitallament de benzina i olis per als avions, com de transport de les boies per amarrar-los, llanxes, etc. Dins d'aquest preparatiu, també cal citar que "La comission italiana que se halla aquí al mando del capitán de aeronáutica de su nación, señor Barba, depositó una corona sobre la tumba del maestro Calaza, fallecido por accidente de aviación en este puerto el año 1926, asistiendo al acto las autoridades civiles y eclesiásticas. En nombre de la aeronáutica naval y de la marina española, agradeció el homenaje."

8 Entre ells, corresponsals de *Corriere della Sera*, la *Gazette del Popolo*, *Le Tribune* i *Popolo*, segons *La Publicitat* del 6 de juny de 1928, pàg. 6. Sabem per aquest diari que els periodistes estrangers van passar la nit a l'edifici de la Duana.

9 *La Vanguardia* del 2 de juny de 1928. Pàg. 8.

10 *El Heraldo de Madrid* de l'1 de juny de 1928, pàg. 11.

11 Segons *La Publicitat* del 6 de juny de 1928, pàg. 6, es parla de 30.000 vehicles de tot tipus i 50.000 persones que van presenciar l'esdeveniment ocupant diversos quilòmetres de costa.